

Муносабат

УСТОЗ ОТАМИЗДЕК УЛУҒ ЭМАСМИ?!

Шу кунларда ижтимоий тармоқларда кенг тарқалаётган Андижон вилояти Мархамат тумани 72-ИДУМ ўқитувчиларининг “узр сўраш маросими” халқимиз томонидан ҳаммиша улугланган, фарзандларини саводли қилиш баробарида одоби, намунали хулқи борасида ота-оналаридан кам қайгурмайдиغان, юксак зиёли рутбасида кадрлаб келинган ўқитувчиларга нисбатан кечириб бўлмас жиноят сифатида қабул қилинмоқда. Узрбузлик маросими вақтида ота-оналар бунга эътироз билдириб, ўқитувчилардан кечирим сўраган, аммо туман ҳокимлиги ташаббуси билан ўтказилган тадбир шу руҳда давом эттирилган.

Бу қандай бедодлик? Шаҳар бедарвозами? Давлатимиз раҳбари ўқитувчиларнинг нуфузини янада ошириш, таълим сифатини тубдан ислоҳ этиш масаласига давлат сиёсатининг энг муҳим бўғинларидан бири сифатида қараб, “нажот таълимда, нажот илмда” дея ҳаммани таълим-тарбия масаласига бирдек жиддий ёндашишга чорлаб турган бир вақтда, айрим “ўзбилармон”лар томонидан амалга оширилаётган бундай номаъқулчиликлар қайси қуюшқонга тўғри келади?

“Устозларнинг меҳнатлари инobatга олинмади, уларни руҳан синдиришди. Ёш устозлар очиқ-ошқора ўқитувчилик касбини танлаганидан минг афсусдаман, дейишмоқда. Анча йил ишлаб, тажриба орттирган устозларнинг ҳам боши эгилди. Мактабни ташлай деса бошқа хунари йўқ. Бу ёқда бола ўқитиш, уйлаш-жойлаш ташвиши”, дейди узрхолик тадбирида иштирок этган устозлардан бири.

Шу ўринда яна бир ўринли савол туғилади. Мархамат тумани мутасадди раҳбарлари чиндан ҳам туманда таълим сифатини ошириш йўлида астойдил иш бошлашган экан, нега бундай “хайрли” истакларини “хайриси” хатти-ҳаракатлар билан бошлашди? “Узр сўраш” марафонига старт беришдан олдин “сифатли таълим талабгорлари” туман мактабларидаги шарт-шароитлар билан яқиндан танишиб чиққан эдиларми? Дарс ўтишга лаёқатсиз деб топилган ўқитувчилар билан ишлаб, сарагини саракка, пучагини пучакка ажратишганми? Олий таълим масканларига ўқишга қариш даражасининг пастлиги фақатгина ўқитувчининг гарданидаги масала эмас. Ваҳоланки, сифатли таълим, сифатли шарт-шароит, соғлом муҳит, мавжуд муаммо ва камчиликларни биргаликда, ҳамжиҳатликда бартараф этишни тақозо этади.

ЎҚИТУВЧИ ҚАДРИ

ИТАЛИЯДА

Учта касб эгалари тирбанд йўлда қолмаслиги керак:
Тез ёрдам, ўт ўчирувчилар ҳамда ўқитувчилар.

ФРАНЦИЯДА

Бойлар ўз яшаш жойлари билан мақтаниш учун ўқитувчилар билан бир ҳудудда яшашга интиладилар.

ШВЕЦИЯДА

“Биринчи фарзандим шифокор, аммо иккинчи фарзандим ундан яхшироқ касб эгаллашни истайди, яъни ўқитувчи бўлмоқчи”.

АНГЛИЯДА

Бу бола даҳо, у ўқитувчидек фикрлайди...

GERMANYADA

Меркель маош камлигидан норозилик билдираётган шифокорларга мурожаат қилганди:
– Сизнинг маошингиз сизни ўқитган ўқитувчиларнинг иш ҳақидан юқори бўлишини кутмаслигингиз керак.

ЯПОНИЯДА

Соясини топтамаслик учун ўқитувчидан етти қадам ортда юр!

Алишер Навоий таваллудининг 581 йиллиги

“Адолат” да назм ва

наво

«Адолат» СДП Сиёсий Кенгаши Марказий аппарати биносида буюк шоир, давлат ва жамоат арбоби Алишер Навоий таваллудининг 581 йиллиги муносабати билан «Илмлилик саодат – илм-сизлик жаҳолат», деб номланган онлайн тарздаги конференция ўтказилди.

Илми ким воситайи жоҳ этар,
Ўзинию халқни гумроҳ этар.
***

Эл қочса бировдин, эл ямони бил они,
Аҳволида идбор нишони бил они.
Феъл ичра улус балойи эжони бил они,
Олам элининг ямон-ямони бил они.

***
Камол эт касбким, олам уйидин
Санго фарз ўлмагай гамнок чиқмоқ,
Жаҳондин нотамом ўтмак биайни,
Эрур ҳаммомдин попок чиқмоқ.
***

***
Оналар оёғи остидадур
Равзайи жаннату жинон боғи.
Равза боғи висолин истар эсанг,
Бўл онанинг оёгин тупроғи.
***

***
Ғурбатда гариб шодмон бўлмас эмиш,
Эл анга шафику меҳрибон бўлмас эмиш.
Олтун қафас ичра гар қизил гул бутса,
Булбулга тикондек ошён бўлмас эмиш.

АЛИШЕР НАВОИЙ “ҒАЗАЛИЁТ ДЕВОНИ”НИНГ

ФАКСИМИЛЕ НАШРИ

ДЕПУТАТЛАР

МУАММОЛАРНИ
ҲАЛ ҚИЛИШМОҚДА

ЎНТА МУҲИМ
ТАШАББУС:

ЎЗБЕКИСТОН ВА ХИТОЙ
ЎРТАСИДАГИ ҲАМКОРЛИК
МУНОСАБАТЛАРИНИНГ
ЯНГИ ДАВРИ

«НУР ИЧРА ЗУЛМАТ»

ГАЗЕТХОНЛАР
МУҲОКАМАСИДА!

Дунё нигоҳидаги
ДИЛБАР ШАХС

Баҳром
АБДУХАЛИМОВ,
“Адолат” СДП Сийсий
Кенгаши раиси,
ЎЗР ФА вице-президенти

АЛИШЕР НАВОЙИЙ “ҒАЗАЛИЁТ ДЕВОНИ”НИНГ ФАКСИМИЛЕ НАШРИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг 2020 йил 19 октябрдаги «Буюк шоир ва мутафаккир Алишер Навоий таваллудининг 580 йиллигини кенг нишонлаш тўғрисида»ги қарорига Алишер Навоий асарларининг факсимиле нашрларини амалга ошириш масаласига алоҳида ургу берилгани бежиз эмас. Зеро, Навоий асарларининг барча нашрларини ҳам талаб даражасида амалга оширилган, деб бўлмайди. Баъзи сўзларнинг имлосида вужудга келган хатоликлар туфайли улуғ мутафаккир айтмоқчи бўлган асл маънодан чалғиб кетиш ёки эркин талқин этиш ҳолатлари ҳам учраб туради. Шу маънода Навоий асарлари кўлэмаларини тадқиқ этиш ва уларнинг асл нусхасини (факсимиле шаклида) илм ахли ва халққа тақдим этиб беришга доимий эҳтиёж сезилади.

ЎЗР Фанлар академияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти томонидан яқинда нашр этилган Алишер Навоийнинг “Ғазалиёт девони” факсимилеси мазкур қарор ижросининг амалий натижаларидан бири бўлди дейиш мумкин. Ушбу китоб институт фондидаги Алишер Навоий “Ғазалиёт девони” номли ноёб кўлэмасининг факсимиле наشري ҳисобланади.

Кўлэма асар Навоий ҳаётлиги чоғи – 1492-93 йилда унинг замондоши, “хатотлар султони” номи билан машҳур бўлган Султонали Машҳадий (1432–1520) тарафидан юксак дид билан, кўркем наънавий хатида кўчирилган. Девондан муаллифнинг 335 та ғазали ўрин олган.

Маълумки, Султонали Машҳадий узоқ вақт Темурийлар саройига яқин алоқада бўлиб, фаолият юритган. Ушбу хатот ижодий фаолиятининг энг барқ урган йиллари Хусайн Бойқаро ҳукмронлиги (1469–1506) ва Навоий ижод этган даврларга тўғри келади. Кўлэма XV аср Ҳирот китобат санъатининг юксак намуналаридан ҳисобланади. Шеърлар матни ҳар бир варақда икки устуни жадалга бўлиб кўчирилган, атрофи зийнатланган. Бошланишида олтин суви билан нафис фронтиспис ишланган.

Чоп этилган ушбу китобга профессор А.Эркинов ва адабиётшунос О.Мадалиева томонидан ўзбек, инглиз ва рус тилларида кириш тадқиқоти ёзилган, шунингдек, девоннинг хусусиятидан келиб чиқиб, иккита илова шакллантирилган. Тадқиқот муаллифларининг фикрига кўра, ушбу кўлэма 1492-1498 йиллар давомида тузилган “Хазойин ул-маоний” девонлар мажмуасининг протодевои бўлиши мумкин.

“Прото” (proto) сўзи “биринчи”, “дастлабки”, “бошланғич” деган маъноларни англатиб, бирор нарсанинг дастлабки, энди-энди шаклланаётган босқичини билдиради. “Ғазалиёт девони”нинг 898/1492 йилда, яъни “Хазойин ул-маоний”нинг тартиб бериш жараёни бошланган вақтда кўчирилгани ва албатта, кўлэманинг таркиби унинг мазкур девонлар мажмуасига нисбатан протодевои бўлганига асослар яратаяди, дейди тадқиқот муаллифлари.

Профессор Ҳамид Сулаймонов (1910–1979) ўз вақтида бу кўлэма варақларининг айримлари йиртилган ва шу муносабат билан юзта ғазал тушиб қолган бўлиши мумкинлигини қайд этган эди. Тадқиқотлар натижаси баъзи ўринларда узилишлар мавжудлиги, аммо улар у қадар кўп эмаслигини кўрсатди.

“Ғазалиёт девони” кўлэмасининг муҳим жиҳатларидан яна бири – у маълум муддат Кўқон хони Амирхон Қўқон (1809–1822) кутубхонасида сақланган. Нусханинг айрим варақларига қўйилган Умархоннинг икки хил муҳри ушбу фикрни тасдиқлайди.

Кўлэма девоннинг бошланиши. 1б–2а варақлар. 2а варақда Амир Умархоннинг кўзасимон муҳри.

Асарнинг ушбу асл нусхаси ўзида буюк мутафаккирнинг илмий-ижодий меросини сақлаш билан бирга унинг кўчирилган даври китобати, миниатюраси, хатотлиги, муқовасозлиги каби санъатнинг бир неча турларини ҳам ўзида мужассам этган. Шу сабабдан ҳам ушбу факсимиле нашр мутахассислардан ташқари санъатсевар халқимизни Навоий асарларининг асл матнлари билан таништириб, уларни ўша давр бетакрор санъат намуналаридан ҳам баҳраманд этади.

Ушбу турдаги нашр ноёб кўлэманинг умрини узайтириш ва бутун дунё мутахассисларини асл матдан фойдалана олишлари учун имкон яратиш каби мақсадларни кўзлаб амалга оширилди. Айни вақтда, Алишер Навоий “Ғазалиёт девони” кўлэмасининг янги факсимиле наشري навоийшунос мутахассисларга ва халқимизга муносиб тўхфа бўлди.

Буюк мутафаккир, ғазал мулкнинг султони Алишер Навоий ижодини ўрганиш, унинг асарларидаги инсонпарварлик ғояларини фуқароларимиз ўртасида оммалаштириш ҳамда уларни ўсиб келаётган авлодларга ўргатиш орқали ёшларда эл-юрт қайғуси, Ватанга муҳаббат ҳислатларини янада юксалтириш мақсадида ташкил этилган мазкур конференция гибрид шаклда (ҳам офлайн, ҳам онлайн) олиб борилди. Унда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутатлари, Вазирлар Маҳкамасининг маънавият ва давлат тилини ривожлантириш департаменти масъул ходимлари, партия Сийсий Кенгаши аъзолари, партия Марказий аппарати ҳамда ҳудудий Кенгашлар ходимлари, «Ёш адолатчилар», «Аёллар қаноти» ҳамда «Ёшлар парламенти» аъзолари, навоийшунос олимлар, санъаткорлар ҳамда ОАВлар вакиллари иштирок этишди.

Тадбирни очиб бериш учун Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Спикери ўринбосари, “Адолат” СДП фракцияси раҳбари Зуҳра Ибрагимова сўзга чиқиб, ҳозирда дунёда юз бераётган глобаллашув жараёнида оммавий маданиятнинг салбий таъсири миллиятлар маданиятига ва маънавиятига сезиларли даражада ортигани ва бундай вазиятларда жаҳон тамаддунига салмоқли ҳисса қўшган буюк аждодларимиз, хусусан, Алишер Навоийни ўрганишимиз ва ёшларимизга буюк мутафаккирни англаш имкониятини яратиб беришимиз ҳар қачонгидан ҳам муҳимлигини таъкидлади.

Тадбир давомида Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети ҳузуридаги Давлат тилида иш юритиш асосларини ўқитиш ва малака ошириш маркази директори Иномжон Азимов иштирокчиларга ўзбек адабий тили ривожидида Алишер Навоийнинг роли хусусидаги фикр-мулоҳазаларини ўртоқлашар экан, улуғ сиймо асарларининг бунгунги даврда ўзбек адабий тилини

“Адолат” да НАЗМ ВА НАВО

оммалаштиришда юзага келаётган муаммоларни бартараф этишдаги аҳамиятини қайд этиб ўтди. «Ниҳол» мукофоти совриндори Илём Арабов томонидан буюк шоир қаламига мансуб нафис ғазалларнинг ижро этилиши йиғилганларда ўзгача таассурот қолдирди. Қолаверса, “Адолат” СДП томонидан Мир Алишер Навоий тавал-

луд айёмининг 581 йиллиги муносабати билан “Буюк мутафаккир менинг нигоҳимда” ҳаштеги остида бошланган челенгга ҳамоҳанг тарзда тадбир иштирокчилари томонидан бобокOLONИМИЗ қаламига мансуб ғазаллар ўқилгани тадбирга янада кўтаринки руҳ бағишлади.

“Адолат” СДП Матбуот хизмати

Эътироф

ЎН ОЛТИ ҒАЛАБА!

“Бу болалар биздан-да!” дея кўксимизга уриб қўямиз юксак марраларни забт этаётган ёшларимизнинг эришаётган ютуқларидан фахрланиб. Фарғона вилояти 2-ИДУМ ўқитувчиларини ҳам ўқувчилари қўлга киритаётган ютуқлардан гурурланиб, меҳнатлари, сазй-ҳаракатлари зое кетмаётганидан қувониб, боши осмонга етаётган юртдошларимиз сафида, дея эътироф этишимиз мумкин.

Президентимизнинг чет тилларни ўрганиши тақомиллаштириш борасидаги қақирқларига “лаббай” деб жавоб бераётган 2-ИДУМ жамоаси қўлга киритаётган муваффақиятлар ҳава қилса арзиғулик. Мактабда халқаро TESOL (Teachers of English to Speakers of Other Languages – Бошқа тилда сўзловчилар учун инглиз тили ўқитувчилари халқаро уюшмаси) ўқув курсини муваффақиятли тамомлаб, сертификатларни қўлга

киритган инглиз тили фани ўқитувчилари талайгина. Жумладан, олий тоифали ўқитувчи Ш.Муслимова, З.Аббасова биринчи тоифали ўқитувчи З.Аббасова, С1 даражадаги сертификатларига эга бўлган ёш педагоглар Б.Иркабоева, М.Ғафурова каби сергайрат ўқитувчиларнинг самарали меҳнатлари маҳсули ўлароқ жорий йилнинг ўзида мактабнинг 16 ўқувчиси IELTS (инглиз тили бўйича халқаро тест) сертификатини қўлга киритди.

Ўқувчилар 6,0 баллдан 7,5 баллгача бўлган натижаларга эга бўлдилар.

Ваҳоланки, IELTS сертификатига эга бўлиш учун 5,5 баллни қўлга киритишнинг ўзиёқ инсондан қанчалик ирода ва куч талаб этилишини кўпчилигимиз яқши биламиз. Демак, 2-ИДУМ ўқитувчилари қўлни-қўлга бериб, ўзларига яратилаётган кенг имконият ва шарт-шароитлардан унумли фойдаланган ҳолда ўқувчиларга мукамал билим бериш йўлида бепни маҳкам боғлаб ишламоқдалар. Излаган имкон топар, дея бежиз айтишмаган-да. Излаганини топаётган 2-ИДУМ устозларининг келгуси ишларида ҳам омад ва зарфарлар тилиб қоламиз. Меҳнатингиз, шиддатингиз каби қадрингиз ҳам ҳаммиша баланд, мартабангиз улуғ бўлсин.

Гулбахор ҚОБУЛОВА

Мен 50 йиллик педагогик стажига эга ўқитувчиман. Ёшим 80да бўлса ҳам, невараларим ёрдамида қунидалик янгиликларни телерадио воситалардан ташқари ижтимоий тармоқлар орқали ҳам кузатиб бораман. Лозим топсам, улар билан баҳс-мунозараларга киришаман.

ТАРБИЯСИЗЛИК БЕЛГИСИ...

Хусусан ижтимоий тармоқлардаги “Андижон вилоятида ўқитувчилар ота-оналардан кечирим сўрашга мажбур қилинди” мақоласини нафақат жамият аъзоси, балки мутахассислиги ўқитувчи, педагог бўлган фуқаро сифатида олдин ҳайратланиб, кейин нафратланиб, охирида эса йиғлаб ўқидим.

Дунёга Алишер Навоий, Абу Али ибн Сино, Ал Хоразмийдек тамаддун пешволарини берган миллиятимга не бўлди? Бу не фожиаки, ОТАдан-да улуғ УСТОЗнинг боши фарзанди тарбияси ва билими учун масъул бўлган ота-она қаршида эгилмоқда! Айтмоқчи бўлган гапларимни чайналган деманг. Бу менинг оғриган юрагимдан чиқаётган нолам. Юртбошимиз бир лаҳза бўлсада эътиборидан қолдирмаётган, сиебат даражасига кўтарган таълим соҳаси эгаларини қилаётган меҳнатлари учун бош эгдирши, кечирим сўратиш учун масъул лавозимда “ишлаётган” шахс маънавий жиҳатдан қанчалик паст бўлиши керак?

Давлат раҳбаримизнинг тўғри топшириқ ва вазифаларини ақли ноқиси билан тушуниб, бутун бир тумани миқёсида шармандалиқ тадбирларини ўтказиш ташаббуси мақтов олиш, яқши кўриниш дардида “салла” деса,

керак бўлиб қолади деб бира тўла калланиям қўшиб олиб келиш туман Халқ таълими бўлими мудри ва ҳоким ёрдамчисига тегишли эканлигини билгач, нима дейишни, нима деб ўйлашни ҳам билмай қолдим.

Суратдаги бечора устозларимизнинг ҳолатига, уларнинг афтодалигига сиз ҳам разм солдингизми? Сизни қандай ҳиссиётлар чулғади? Вилоят ҳокими, туман ҳокими, Халқ таълими вазири, вилоят, туман ХТБ раҳбарлари, блогерлар ва миллият тақдирга бефарқ бўлмаган юртдошларимизнинг фикр-мулоҳазалари озгина бўлсада ховуримдан туширди.

Биз ўқиган, ишлаган, ёшларга таълим-тарбия берган вақтимизда, ўқитувчимиз йўлда кетаётган бўлса, у киши ўтиб кетгунча кутиб турардик, устозимиз олдида овозимизни баландатмасдик, кўларига тик боқолмасдик... Хўш, нима ўзгарди? Инсонми, даврми, вазиятми?

Маънавият, маърифатта давлат иши даражасида эътибор қаратилмаётган бир вақтда ўз ўқитувчиларимизга, устозларимизга бундай муносабат қилиниши ниҳоятда уят. Тарбиясизликнинг белгисидир...

Гуларо АЗИЗОВА,
меҳнат фахрийси, ўқитувчи,
“Адолат” СДП фаоли

УСТОЗ ОТАМИЗДЕК УЛУҒ ЭМАСМИ?! Кимнингдир бошини эгиш, уялтириш эвазига тизимдаги муаммоларни осонгина бартараф этишга уринаётган мутасаддилар “олий мақсад”ларини амалга оширишни биринчи бўлиб устозларни хўрлашдан эмас, балки таълим муассасалари, ўқитувчилар ва ўқувчилар учун яратиб берилган шарт-шароитлар билан яқиндан танишиб, мавжуд муаммо ва камчиликларни бартараф этиб, ўқув масканларига сифатли таълимни амалга ошириш учун зарур бўлган барча имкониятларни яратиб берган ҳолда, янгича қараш, янгича талаб асосида йўлга қўйганларидан нур устига аъло нур бўлар эди.

Ана шундан кейингина, яратилган катта имкониятларга қарамай ўз ишига ҳафсаласизлик билан ёндошаётган, дангасалик қилаётган ўқитувчиларга нисбатан қонуний чоралар қўрилиши адолатдан бўлар эди. Шунда ҳам қўлланиладиган жазо чоралари, авваламбор, қонун талаблари асосида ва албатта, инсоф билан амала оширилиши лозим.

“Адолат” СДП фаоллари таълим соҳасида адолат устуворлигини таъминлаш, ўқитувчилар обрў-эътиборини янада кўтариш, уларнинг иш ҳақи ва мавқеини оширишга қаратилган ташкилий-ҳуқуқий чора-тадбирларни амалга ошириш мақсадида партияимиз томонидан ишлаб чиқилган “Ўқитувчининг мақоми тўғрисида” қонун қабул қилиниши ташаббускорлари сифатида, Андижон вилояти, Марҳамат туманида ўқитувчиларга нисбатан қўлланган “жазо” усулини қаттиқ қоралайди. Зотан, жамиятда ўқитувчининг мавқеи баланд бўлмас экан, давлат ва халқнинг эртанги истиқболи тахлика остида қолаверади.

Ғазал мулкнинг султони Мир Алишер Навоий ҳазратлари айтганларидек:

Ҳақ йўлида ким санга бир ҳарф ўқутмуш ранж ила,
Айламак бўлмас адо онинг ҳақин юз ганж ила.

“Адолат” СДП Матбуот хизмати

Юзма-юз мулоқотлар

ДЕПУТАТЛАР МУАММОЛАРНИ ҲАЛ ҚИЛИШМОҚДА

Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутаты, “Адолат” СДП фракцияси аъзоси Махфурат Хушвақтова тиббиёт ходимлари касбий малакасини ривожлантириш маркази Қарши филиалида бўлди. Депутат ўқув марказининг фаолияти, ўқув жараёни, шаклланиш даражаси ва шарт-шароитлар билан танишди. Партиядошимизнинг сазой-ҳаракати билан филиалдаги айрим камчиликлар мутасаддилар иштирокида бартараф этилди.

Шунингдек, Махфурат Хушвақтова фуқароларга тиббий хизмат кўрсатишининг бугунги аҳволини яқиндан ўрганиш мақсадида Қашқадарё вилоят кўп тармоқли тиббиёт марказига ҳам ташриф буюрди. Тиббиёт марказидаги МРТ бўлими, янгидан ташкил қилинган телемедицина фаолияти ва гемодиализ бўлимида шифо топаётган беморлар билан мулоқот қилди.

– Мен уч йилдан буён гемодиализда даволанаман, – деди Деҳқонобод туманидан келиб муолажа олаётган фуқаро Йўлдош Алибоев. – Тиббиёт ходимлари яхши қарашаяпти. Шарт-шароитлар ҳам намунали. Битта муаммомиз бор. У ҳам бўлса, барча туманларда гемодиализ бўлимини ташкил этиш керак. Мана, масалан, мен қарийб юз километрдан ортироқ йўл босиб, ҳар уч кунда бу ерга келиб кетаман. Агар туманларда ҳам гемодиализ бўлими ташкил этилса, ортиқча оворагарчиликлар юзага келмасди.

Беморлар билан юзма-юз мулоқотларда кўпчилик шу муаммони ҳал этишда Махфурат Хушвақтовадан амалий ёрдам сўрашди. Депутат фуқароларни қийнаб келаётган бу каби масалаларни бартараф этишга киришди.

Нодир ИСОМОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутаты ёрдамчиси

Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутаты Мавлудахон Адҳамжоновна ўз сайлов ҳудудидаги мактабгача таълим муассасалари фаолияти билан танишди. Андижон тумани “Саноат” МФЙ ҳудудидаги 30-МТМда бўлган депутат дастлаб кичкинтойлар иштирокидаги “Биз эртанги кун эгаларимиз” дея номланган тадбирда иштирок этди.

Депутат ўз ўрнида муассасада тарбияланувчилар учун яратилган шароитлар, таълим жараёни билан қизиқди.

– МТМ жамоаси томонидан амалга оширилган ишлар ўрганишга арзийди, – деди депутат. – Болажонлар бугунги кун талаби даражасида тарбияланмоқда. Биргина муаммо – муассасадаги ички йўлакларни асфальтлаш зарур. Муассаса ходимлари шу масалада мурожаат билан чиқишди. Тегишли ташкилотларни жалб этган ҳолда бу масалага ечим толамиз.

Ижтимоий ҳимояга муҳтож оилаларни қўллаб-қувватлаш савобли иш. “Адолат” СДПнинг “Саховат йўлида бирлашайлик!” лойиҳаси “адолатчилар”ни бу йўлда хайрли ишларга бошламоқда. Мавлудахон Адҳамжоновна ва “Адолат” СДП фаоллари айна шу мақсад йўлида Андижон туманидаги МФЙларда ҳам бўлишди.

“Бахт” МФЙда яшовчи Наргиза Сотволдиева 1990 йилда туғилган. У ижтимоий кўмакка муҳтожлиги сабаб “Аёллар дафтари”га киритилган. Халқ вакили хонадонига кириб борганида унинг кўзлари ёшланди. Давлатимиз томонидан қаратилаётган эътибор ва кўрсатилаётган ғамхўрликлар учун депутатга раҳмат айтди.

“Бешбўйноқ” МФЙда яшовчи Дилбарой Жабборованинг 2 нафар вояга етмаган фарзанди бор, у ўзгалар кўмагига муҳтож. Депутат унга ёлғиз эмаслиги, инсон қадрини ўзбекистонда ҳар нарсадан остиқ-овқат маҳсулотлари учун миннатдорлик билдирган Д. Жабборова шундай юртда саховатли инсонлар билан яшашнинг ўзи бахт эканлигини эътироф этди.

Мавлудахон Адҳамжоновна ўз сайловчиларининг бандлигини таъминлашга ҳам алоҳида эътибор қаратмоқда. Худудлардаги учрашувлардаги мурожаатларнинг ақсарияти шу масалада экани беҳиж эмас.

Андижон тумани “Бахт” маҳалласида яшовчи фуқаро Авазбек Турғунов ҳам ишсизликдан қийналаётганлиги билан депутатга мурожаат қилди. Натижада паррандачилик фаолиятини йўлга қўйиши учун унга кредит ажратилган бўлди.

Андижон вилоят кенгаши матбуот хизмати

Сайловчиларни қийнаётган муаммоларнинг ечимини топиш халқ вакиллари зиммасидаги вазифа. Шундай бўлса-да савол туғилади: бу масалага жойлардаги масъул ташкилотларнинг раҳбарлари қандай қарамқанда? Кичик бир муаммони ҳал этиш учун ҳам депутат аралашуви шартмикан?

Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутаты Олтиной Маъмированинг Жалақудук туманида яшовчи фуқаролар билан учрашувида кўтарилган айрим масалалардан айна шу саволлар келиб чиқади. Тўғри, депутат сайловчиларни эшитишга, уларнинг муаммолари билан ишлашга доим тайёр. Бироқ қўйилган масалаларнинг ақсариятини жойида ҳал қилиш мумкин.

Айтилик, “Қўштерак” МФЙда яшовчи фуқаро Ёдгорой Мамажоновна тадбиркорлик билан шуғулланади. Фаолиятини кенгайтириш учун кредит зарур. Бир йилдирки, уни шу муаммо қийнайди. “Кутлуг” МФЙда яшовчи 2006 йилда туғилган фуқаро Фазлидин Қўзиёев ривожланишдан орқада қолган, даволатиш учун оиласида имконият йўқ.

О.Маъмирова ҳар икки муаммони ўз назоратига олиб, ечимини топишга киришди.

Зумрадой СОЛИЕВА,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутаты ёрдамчиси

Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутаты Нодира Жанибекова «Депутатнинг бир кунин» лойиҳаси доирасида аҳоли муаммолари ва тақлифларини ўрганиш мақсадида Янгиер шаҳридаги сайловчилар билан учрашди.

Учрашув доирасида депутат Янгиер шаҳар ҳоқими Илёр Хўжаев билан ҳокимлик томонидан шаҳарда олиб борилаётган бунёдкорлик ишлари, шунингдек, сектор раҳбарлари томонидан худудларда ўрганилаётган муаммоли вазиятларни муҳокама қилишди.

Қизгин мунозаралар асосида ўтган мазкур учрашувида, халқ давлат идораларига эмас, балки давлат идоралари халқимизга хизмат қилиши кераклиги яна бир бор ўқитириб ўтилди.

Янги Ўзбекистоннинг 2022–2026 йилларга мўлжалланган Тараққиёт стратегиясида белгиланган мақсад ва вазифалар ижросида «Инсон қадрини учун» тамойили асосида амалга оширилиши белгиланган аҳоли мурожаатлари ҳоким ёрдамчилари ва Ёшлар ишлари агентлиги вакили, шаҳар депутатлари, МФЙ раислари, сектор раҳбарлари томонидан маҳаллаларда тизимли ҳал қилинаётганлигини шаҳар ҳоқими алоҳида эътироф этиб ўтди.

Сирдарё вилоят кенгаши матбуот хизмати

Маҳаллий кенгашларда

ЁШЛАР САНОАТ ЗОНАСИ ЭЛЕКТР ТАРМОҒИГА УЛНАДИ

Фарғона вилоят ҳоқими Хайрулла Бозоров 5 февраль кунини Сўх туманига қилган ташрифи чоғида Қайроқ сув станциясининг тоғ чўққисидagi сув хавзасини кўздан кечирди. Ишларни сифатли бажариш ва белгиланган муддатда фойдаланишга топшириш бўйича масъулларга топшириқ берди.

Худуддаги ҳолат билан танишиш чоғида вилоят раҳбарига халқ депутатлари туман Кенгаши депутаты Субҳонали Нишонов маҳаллалардаги ёшлар саноат зонасида электр билан боғлиқ масала ҳал этилмагани сабаб қурилиш ишлари орта сурилаётганлигини билдириб, мурожаат қилди.

Ушбу масалани зудлик билан бартараф этиш бўйича вилоят раҳбари электр соҳасининг вилоятдаги масъулларига топшириқ берди ҳамда муаммони бартараф этиш учун вилоят маҳаллий бюджетидан 242 миллион сўм маблағ ажратилган бўлди.

Фарғона вилоят кенгаши матбуот хизмати

ТОМЛАР БУТЛАНДИ

Партиянинг Урганч шаҳар кенгаши раиси, депутат Рустам Болтаев ҳамда партия вилоят кенгаши депутатлар билан ишлаш бўйича ижрочи котиби Жамолбек Абдуллаев шаҳардаги “Олимпия” маҳалласида яшовчи фуқароларнинг яшаш шароитлари билан танишиш ва ўрганиш ишлари олиб боришди.

Маҳаллада жойлашган кўп қаватли уйларнинг том қисмининг таъмирталаб ҳолатга келиб қолгани боис чакка ўтаётгани тўғрисида мурожаат бўлди. Мазкур масала юзасидан маҳалла ширкатига бир неча бор қилинган мурожаатлар жавобсиз қолгани айтилди.

Депутат Рустам Болтаев муаммонинг ечимини топишга киришди. Ширкат раиси билан гаплашганидан сўнг, уни бартараф этиш чоралари бошлаб юборилди. Эндиликда маҳалла аҳолиси чакки ўтишидан азият чекмайдиган бўлди.

Шунингдек, мулоқотлар жараёнида бандлик, тиббиёт ва бошқа масалалардаги камчиликларни ҳам депутат эътиборга олди.

Замира АБДУЛЛАЕВА,
Хоразм вилоят кенгаши матбуот котиби

“ҚОРАХОН”ГА СУВ КЕЛАДИ

Худудларда ҳақиқий аҳолини ўрганиш, очик мулоқотлар ўтказиш орқали аҳолини ўйлантираётган муаммоларни аниқлаш ва ҳал этиш чоралари кўрилатгани фуқароларнинг турмуш шароити яхшиланиб бораётгани ҳам ўз аксини топмоқда. Хусусан, халқ депутатлари Денов туман Кенгаши депутатлари сазой-ҳаракати билан тумандаги “Қоракхон” маҳалласи аҳолисини тоза ичимлик суви билан таъминлаш яхшиланаётганлиги ана шундай хайрли ишлардан бири бўляпти.

Аҳоли билан учрашувлардан бирида фуқаролар билдирган мазкур масала юзасидан туман депутатлик гуруҳи аъзоси Чори Муродов ташаббуси билан маҳалладаги мавжуд сув иншоотларини қайта таъмирлаш ва реконструкция қилишга доир лойиҳа ишлари якунланиб, аҳолига тоза ичимлик суви келтириш муаммоси ҳал этиляпти.

Айтиш жоизки, айна пайтда депутат ташаббуси билан маҳалладаги сув кудуғини таъмирлаш ва сув насоси ўрнатиш, мавжуд сув минорасини таъмирлаш ва бир неча километр масофадаги яроқсиз ҳолга келиб қолган сув қувурларини алмаштириш ишлари бажарилди. Бу ишларни амалга ошириш учун туман ҳокимлиги ҳомийлиги остида маблағ ажратилди. Молиялаштирилган маблағ ҳисобидан сув насоси ва унга тегишли электрокабеллар, сув қувурлари харид қилинди, тумандаги “Сувоқова” унитар корхонаси томонидан қурилиш-монтаж ва таъмирлаш ишлари олиб борилди. Натижада “Қоракхон” маҳалласининг 100 дан ортиқ хонадон ичида ичимлик суви билан таъминланадиган бўлди.

– Қарийб 20 йилдан буён маҳалламизда ичимлик суви муаммоси ечим топмай келаётган эди, – деди “Қоракхон” маҳалла фуқаролар йиғинида яшовчи, меҳнат фахрийси Абдуллажон Абдулхайиров. – Шу пайтгача маҳалламиздаги бешта кўчадан атиги биттаси ичимлик суви билан таъминланган бўлиб, қолган 4 та кўчада яшовчи аҳоли суви узоқ масофадан ташиб келишларига тўғри келган. Шўрки, қолган кўчаларга ҳам ичимлик суви келтирилиши кутиляпти. Ҳозирда ҳар бир хонадонга сув жўмақлари ўрнатилмоқда. Бундан маҳалладошларимиз хурсанд.

Денов туман депутатлик гуруҳи режасига кўра жорий йил охирига қадар тумандаги ўндан ортиқ маҳаллага янги сув тармоғи тортилиши, қатор сув қудуқларини таъмирлаш ва янгиларини ўрнатиш мақсад қилинган.

Гулшод ТУРСОАТОВА,
Сурхондарё вилоят кенгаши матбуот котиби

ЎНТА МУҲИМ ТАШАББУС: ЎЗБЕКИСТОН ВА ХИТОЙ ЎРТАСИДАГИ ҲАМКОРЛИК МУНОСАБАТЛАРИНИНГ ЯНГИ ДАВРИ

Муносабат

Хитой Халқ Республикаси томонидан Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллиги 1991 йил 27 декабрда тан олинди ва 1992 йил 2 январда дипломатик муносабатлар ўрнатилди. Ушбу дипломатик муносабатларнинг фундаментал асослари сифатида 1992 йил октябрда Тошкентда ХХР элчихонаси ва 1995 йил май ойида Пекинда Ўзбекистон элчихонаси фаолият кўрсата бошлади.

Ўтган 30 йил мобайнида икки томонлама ҳамкорлик муносабатлари барча жаҳаларни қамраб олган бўлиб, икки мамлакат ўртасида ўрнатилган ўзаро ишончли алоқалар ҳамкорликнинг асосини ташкил этади. Хусусан, улар орасида Ўзбекистон ва Хитой ўртасидаги муносабатларда терроризм, экстремизм, сепаратизм, наркотик ва ноқонуний курул-яроғлар савдосига қарши кураш буйича қарашларнинг муштараклиги алоҳида ўрин тутди. Ўзбекистон ва ХХРнинг ўтган 30 йиллик муносабатларининг институционал асослари узоқ муддатли стратегик ҳужжатларда ўз аксини топган. Бунга мисол сифатида 2005 йилдаги "Дўстлик ва ҳамкорликнинг шерикчилик муносабатлари тўғрисидаги шартнома", 2012 йилдаги "Стратегик шериклик ўрнатилган тўғрисидаги қўшма декларация", 2013 йилдаги "Дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисидаги шартнома", 2013 йилдаги "Икки томонлама стратегик ҳамкорликни янада чуқурлаштириш ва ривожлантириш ҳақидаги қўшма декларация", 2016 йилдаги "Стратегик ҳамкорлик тўғрисидаги ўзаро аниқлашув битими" ва бошқа ҳужжатларни айтиш мумкин. ХХР Раиси Си Цзиньпин 2016 йил 20 июнда Ўзбекистон билан бўлган муносабатларга тўхталганда, "Хитой билан Ўзбекистон манфаатлари ва тақдири муштарак, қувонч ва ташвишни биргалликда баҳам кўрадиган тенг ҳуқуқли ҳамда ўзаро манфаатдор шериклардир", — деб таъкидлаш бажирмас. Чунки ўз пайтида Конфуций таълимотида илгари сурилган: "Осойишталик йўқ давлатга борманг, тартиб йўқ давлатда яшаманг. Агар осмон остида осойишталик ҳукм сурса, ўзингни намоен қилманг, агар осмон остида нотинчлик

бўлса, яширинг" деган фалсафий қарашларидан тўғри хулоса чиқарган ҳолда ХХР осойишталик ҳукм сураётган мамлакатимиз билан ҳамкорлик алоқаларини мустаҳкамлашдан манфаатли шерик эканлиги узоқ тарихий таълимотларга асосланганлигини кўришимиз мумкин. Шу сабабли бўлса керак, ҳозирги икки томонлама стратегик ҳамкорлик муносабатлари янги форматга кўчди. Бу форматдаги ўзгаришларнинг асосий мазмуни ноёб маданият ҳамда улкан интеллектуал салоҳиятни намоен этишга қаратилди. Жорий йилнинг 25 январь куни Хитой Халқ Республикаси Раиси Си Цзиньпин ташаббуси билан дипломатик муносабатлар ўрнатилганининг 30 йиллигига бағишлаб ташкил этилган Марказий Осиё ва Хитой давлат раҳбарларининг видеоконференциясидаги учрашуви ўтказилди. Учрашувда Марказий Осиё давлатларининг барча давлат раҳбарлари иштирок этди. Унда Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев нутқ сузлади. Давлатимиз раҳбари ўз нутқида Ўзбекистон ва Хитой ўртасидаги ҳар томонлама стратегик муносабатлар ўтган даврда жадал ва барқарор тус олганини таъкидлади. Мазкур видеоконференцияда мамлакатимиз етакчиси ҳамкорликнинг янги устувор йўналишларини ўз ичига олган ўнта муҳим тақдирни илгари сурди. Хусусан: — биринчидан, саноат кооперацияси ва маҳаллийлаштиришнинг умумий мақонини шакллантиришга қаратилган Янги "Хитой — Марказий Осиё" иқтисодий мулоқот стратегиясини ишлаб чиқиш; — иккинчидан, "Хитой — Марказий Осиё" йўналишида узлуксиз қўқимини

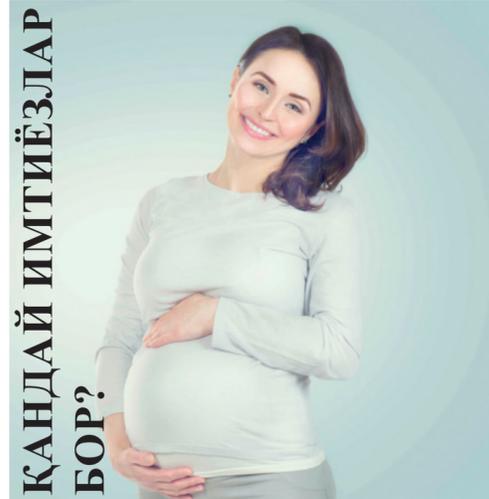
Усмунжон БЎТАЕВ, сийёсатшунос, "Истикбол" тадқиқот маркази ННТ раҳбари

таъминлаш ва трансминтақавий логистика тармоқларини ривожлантириш учун "Хитой — Қирғизистон — Ўзбекистон" темир йўлини барпо этиш лойиҳасини амалга ошириш; — учинчидан, ўзаро ҳамкорлик алоқаларида рақамли технологияларни кенгайтириш борасидаги саъй-ҳаракатларни бирлаштириш ва такомиллаштириш, IT-парклар негизида "Интеллектуал Ипак йўли" қўшма платформасини яратиш; — тўртинчидан, соғлиқни сақлаш ва юқумли касалликларга қарши кураш соҳасидаги ҳамкорлик муҳим йўналишлардан бири сифатида қайд этилди. Бунда вакциналар ишлаб чиқиш, синнаш ва ишлаб чиқаришда Хитой билан шерикликни давом эттириш ҳамда икки

Хулоса ўрнида шунинг қайд этиш жоизки, сўнгги йилларда Ўзбекистон Республикасининг ХХР билан муносабатлари сифат жиҳатидан янги даражага кўтарилди ҳамда бу икки давлатнинг бир-бири билан узоқ муддатли стратегик ҳамкор эканликларидан далолат бермоқда. Бу эса икки мамлакат халқларининг миллий манфаатларига ва ҳозирги замон талабларига тўла мос келади ҳамда истиқболда янада самарали натижаларга эришишга кенг имкониятлар яратди.

давлат ўртасида инсонлар ва товарлар ҳаракатини енгилаштириш мақсадида вакцинация паспортларининг ўзаро тан олиншини таъминлаш; — бешинчидан, Ўзбекистон аграр тармоқни модернизация қилиш, шўрланган ва шўрхок ерларда экинлар етиштириш, шаҳар ва қишлоқ ўртасида ишлаб чиқариш занжирларини йўлга қўйиш масалаларида Хитой билан ҳамкорликни давом эттириш; — олтинчидан, пандемия даврида аҳолининг озиқ-овқат маҳсулотларига бўлган эҳтиёжларини таъминлашда яқиндан ҳамкорлик қилиш ва бунда БМТ Бош Ассамблеясининг пандемия шароитида озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш буйича алоҳида резолюциясини қабул қилиш тўғрисидаги ташаббусни биргалликда илгари сурди; — еттинчидан, "Яшил Ипак йўли"ни барпо этиш доирасида иқлим кун тартибини биргалликда илгари сурди; — саккизинчидан, муқобил энергетика соҳасида ҳамкорликни жадаллаштиришга қаратилган "Экологик тоза ривожланиш"ни таъминлаш буйича йўл харитасини ишлаб чиқиш; — тўққизинчидан, Марказий Осиё ва Хитой халқларини янада яқинлаштириш, маданий-гуманитар алмашиувларни кенгайтириш, 2023 йилни "Марказий Осиё ва Хитой халқлари маданияти ва санъати йили" деб эълон қилиш асосида академик ва талабалар алмашиувини турли йўналишлар буйича ривожлантириш; — унинчидан, минтақавий хавфсизликни таъминлаш соҳасида "Хавфсиз Ипак йўли" концепциясини амалга ошириш мақсадларидан келиб чиқиб, Африқистон йўналишидаги қўшма саъй-ҳаракатларни мувофиқлаштиришни давом эттириш.

“Адолат” шарҳи Ҳомиладорлар ҳуқуқлари:

Ҳомиладор аёлларни ва уч ёшга тўлмаган болаларни бор аёлларни (теъшишча уларнинг ҳомиладорливи ёки боласи борлигини вақт қилиб) ишга қабул қилмаслик ишга қабул қилишни ғайриқонуний равишда рад этиш деб топилади.

Меҳнат кодекси, 78-модда

Уларни ишга қабул қилишни рад этиш ва иш ҳақини камайтириш тақиқланади. Бунда ишга қабул қилиш рад этилган тақдирда иш берувчи рад этишининг сабабларини уларга ёзма равишда маълум қилиши шарт. Мазкур шахсларни ишга қабул қилишни рад этганлик устидан судга шикоят қилиш мумкин.

Меҳнат кодекси, 224-модда

Ҳомиладор аёллар, уч ёшга тўлмаган боласи бор аёлларга дастлабки синов белгиланмайди.

Меҳнат кодекси, 84-модда

Қонунчиликка қўра, йиллик асосий таътил ҳомиладорларга биринчи иш йили учун олти ой ишлангандан кейин берилади. Лекин аёлларга ҳомиладорлик ва туғиш таътили олдидан ёки ундан кейин, уларнинг хоҳиши буйича олти ой ўтмасдан олдин берилади.

Меҳнат кодекси, 143-модда

Тиббий хулосага мувофиқ ҳомиладор аёлларнинг ишлаб чиқариш нормалари, хизмат кўрсатиш нормалари камайтирилади ёки улар аввалги ишларидаги ўртача ойлик иш ҳақи сақланган ҳолда энгилроқ ёхуд ноқулай ишлаб чиқариш омилларининг таъсиридан хопи бўлган ишга ўтказилади.

Ҳомиладор аёлга энгилроқ ёки ноқулай ишлаб чиқариш омиллари таъсиридан хопи бўлган иш бериш масаласи ҳал этилгунча қадар, у ана шу сабабдан ишга чиқмаган барча иш кунлари учун ўртача ойлик иш ҳақи сақланган ҳолда ишдан озод этилиши лозим.

Меҳнат кодекси, 226-модда

Аёлларга туққунга қадар етмиш календарь кун ва туққандан кейин эллик олти календарь кун (туғиш қийин кечган ёки икки ва ундан ортққ бола туғилган ҳолларда — етмиш календарь кун) муддати билан ҳомиладорлик ва туғиш таътиллари берилиб, давлат ижтимоий сугуртаси буйича нафақа тўланади.

Ҳомиладорлик ва туғиш таътили жамланган ҳолда ҳисоблаб чиқилиб, туғишга қадар амалда бундай таътилнинг неча кунидан фойдаланилганидан қатъи назар, аёлга тўлиқ нафақа берилади.

Меҳнат кодекси, 233-модда

Ҳомиладор аёлларни ва ўн тўрт ёшга тўлмаган боласи (ўн олти ёшга тўлмаган ногирон боласи) бор аёлларни уларнинг розилигисиз тунги ишларга, ёки вақтидан ташқари ишларга, дам олиш кунларидаги ишларга жалб қилишга ва хизмат сафарига юборишга йўл қўйилмайди. Шу билан бирга ҳомиладор аёлларни ва уч ёшга тўлмаган боласи бор аёлларни тунги ишларга жалб қилишга бундай иш она ва боланинг соғлиғи учун хавф туғдирмаслигини тасдиқловчи тиббий хулоса бўлган тақдирдагина йўл қўйилади.

Меҳнат кодекси, 228-модда

Ҳомиладор аёллар ва уч ёшга тўлмаган боласи бор аёллар билан тузилган меҳнат шартномасини иш берувчининг ташаббуси билан бекор қилишга йўл қўйилмайди, корхонанинг бутунлай тугатилиши ҳоллари бундан мустасно, бундай ҳолларда меҳнат шартномаси уларни, албатта, ишга жойлаштириш шартли билан бекор қилинади. Мазкур аёлларни ишга жойлаштиришни маҳаллий меҳнат органи уларни ишга жойлаштириш даврида қонунчиликда белгиланган тегишли ижтимоий тўловлар билан таъминлаган ҳолда амалга оширади.

Муддати тугаганлиги сабабли меҳнат шартномаси бекор қилинган ҳолларда ҳам иш берувчи юқорида кўрсатиб ўтилган аёлларни ишга жойлаштириш шарт. Ишга жойлаштириш даврида бу аёлларнинг иш ҳақи сақланиб қолади, бироқ бу муҳлат муддатли меҳнат шартномаси тугаган кундан бошлаб уч ойдан ошмаслиги керак.

Меҳнат кодекси, 237-модда

Лобар РОЗИМОВА, “Адолат” миллий ҳуқуқий ахборот маркази масъул ходими

Ислохот

Мамлакатимизда турли жаҳалларда олиб борилаётган кенг қўламли ислохотлар барча давлатларнинг диққат-эътиборида десак муболага бўлмайди. Жумладан, Ўзбекистонда гендер тенглигини таъминлаш, хотин-қизларнинг ҳуқуқ ва имкониятларини кенгайтириш ҳамда халқаро ҳамкорлик соҳасида олиб борилаётган ишлар халқаро ҳамжамият томонидан алоҳида эътироф этилмоқда.

МАСЪУЛИЯТ ВА МАҚСАД МУШТАРАКЛИГИ

Кейинги беш йилда гендер тенглик масаласи давлат сийёсати даражасига кўтарилгани, соҳага оид 25 та қонун ҳужжати қабул қилинганлиги ҳам бу борада амалга оширилаётган ишларнинг амалий натижаси ҳисобланади.

Адлия вазирлиги томонидан гендер тенглигини таъминлаш буйича амалга оширилган ишларга қарайдиган бўлсақ, бугунги кунда адлия органи ва муассасаларида хотин-қизлар ва эркаклар учун барча меҳнат шароитлари яратилган бўлиб, улар тенг ҳуқуқ ва имкониятлардан фойдаланишмоқда. Бунинг натижасида Адлия органи ва муассасаларида фаолият олиб бораётган ходимларнинг 37 фоизини хотин-қизлар ташкил этишининг ўзиёқ аёлларга бўлган эътиборни кўрсатади. Мамлакат тарихида илк бор Сенат раислигига аёл киши сайланганлиги ҳам бу фикримизнинг яққол исботидир.

Дарҳақиқат, бугунги кунда давлат ва жамоат ташкилотлари тизимида 1 300 нафардан ортққ, шу жумладан, вазирлик ва идораларда 45 нафар, Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳамда Вазирлар Маҳкамасида 39 нафар, маҳаллий давлат ҳокимияти органларида 207 нафар аёл раҳбарлик лавозимларида фаолият юритаётганининг ўзиёқ аёллар ҳуқуқлари қонун йўли билан мустаҳкамланиб бораётганлигини аниқлатади. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталари, Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорги Кенгеси ва халқ депутатлари маҳаллий Кенгашига 2019 йилда бўлиб ўтган сайловларда рўйхатдан ўтган сайловчиларнинг қарийб 50 фоиздан зиёди хотин-қизлар бўлди.

Шунингдек, аёллар кўрсатилган номзодларнинг 41 фоизини ташкил этиб, бу эса Ўзбекистон Республикаси Сайлов кодексига белгиланган 30 фоизлик квотадан кўп демакдир. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси депутатларининг 32 фоизи хотин-қизлардан иборат эканлиги ҳам мамлакатимизда гендер тенглигига эътибор нечоғлик катта эканлигини кўрсатади. Шу билан бирга, Сенат аъзоларининг ҳамда Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорги Кенгеси, маҳаллий Кенгашлар депутатларининг қарийб 25 фоизи ҳам хотин-қизлардан иборат.

Улар жамиятда барча соҳаларда фаолият кўрсатиб, эркаклар билан бир сафда туриб меҳнат қилмоқдалар. Гендер тенглигини таъминлаш мақсадида парламент юқори палатасида Хотин-қизлар ва гендер тенглик масалалари кўмитаси, Ўзбекистон Республикасининг Гендер тенглигини таъминлаш масалалари буйича комиссияси, Хотин-қизлар ва эркаклар учун тенг ҳуқуқ ҳамда имкониятларни таъминлаш масалалари буйича маслаҳат-кенгашилари, Республика хотин-қизлар жамоатчилиги кенгаши ташкил этилган.

Давлатимизда хотин-қизлар бандлигини таъминлаш ва уларни тадбиркорлик фаолиятига кенг жалб қилиш мақсадида имтиёзли кредитлар ажратилиши амалиёти йўлга қўйилиши натижасида бугунги кунда тижорат банклари микрокредит базаси миқдорларининг 30 фоизидан ортққини хотин-қизлар ташкил этаётди. Натижада, тадбиркорлик фаолиятини йўлга қўйган хотин-қизлар сони бир йилда 45 минг нафарга кўпайди. Ўзини ўзи банд қилган фуқароларга

вақтинча меҳнат гувоҳномаларини бериш ва уларнинг иш стажини қайд этиш тартиби жорий этилиши натижасида норасмий секторда банд бўлган хотин-қизларнинг улushi 27 фоиздан ортди. Бугун тадбиркорлик субъектларининг 20 фоизига, шу жумладан, фермер хўжалиқларининг 7,3 фоизига аёллар раҳбарлик қилмоқда.

Гендер тенглик борасида ҳал қилиниши лозим бўлган муаммоларга эътибор қаратилаётгани ҳам бор гап. Масалан, таълим соҳасида хотин-қизлар ва эркаклар ўртасида кескин тафовутлар кузатилиб, бугунги кунда умумий ўрта таълим мактаблари ўқитувчиларининг 70 фоиздан ортққини аёллар ташкил этмоқда. Таълим-тарбия соҳасига аёллар билан биргаллик эркакларни ҳам жалб қилиш масаласи кун тартибидан турибди. 2030 йилга қадар Ўзбекистон Республикасининг гендер тенгликка эришиш стратегияси қабул қилиниши ва унинг амалга оширилаётгани хотин-қизлар ва эркаклар ўртасида сийсий, иқтисодий, ижтимоий ва бошқа соҳалардаги тенгсизликни бартараф этиш, Ўзбекистон Республикасининг халқаро майдондаги имиджини ошириш имконини беради.

Гендер стратегиясининг асосий мақсади — ирқи, миллати, тили, дини, ижтимоий келиб чиқиши, эътиқоди, шахсий ва ижтимоий маъқедадан қатъий назар хотин-қизлар ва эркакларнинг ҳақиқий тенглигини таъминлашдан иборат.

Темур РАЖАБОВ, Қўшқўпир туман юридик хизмат кўрсатиш маркази мутахассиси

Саломатлик

СОҒЛОМ ҚИЗЛАР – СОҒЛОМ ЖАМИЯТ ПОЙДЕВОРИ

Биз бугун ҳаёт мароми жадаллашиб бораётган жамиятда яшаётган эканлик, инсонларнинг фикрлашлари, дунёқарашлари илгарилаб бораётганининг гувоҳи бўляпмиз. Кичик ёшдаги боладан тортиб, кекса авлод вакилларигача қўлларидан, албатта, интернетга уланган уяли телефон. Болалигимизда эшитган, “Бешикдан қабргача илм изла” деган ҳикматли сўзлар ҳам бироз замонавийлашгандек туюлиб, “юрған йўлинида маълумот ол” ибораси билан алмашгандек, гўё...

Бир томондан хурсанд бўламиз, замон билан ҳамнафасмиз деб. Лекин шу билан бирга, бизни бугунги кунда уйлантирадиган масалалар ҳам қўлайиб бормоқда. Яқинда бир мутахассисдан эшитган хабарим мени уйлантириб қўйди. Айрим оилаларда “ўсимир қизимни тиббий текширувга ёки гинеколог кўригига олиб борсам одамлар орасида нима деган гап бўлади, шарманда бўламан-ку”, деган қарашлар ҳам мавжуд экан.

Тиббиёт соҳасидаги маълумотларга қараганда, охириги 5 йилликда турмушга чиқмаган 20 ёшга қизлар ўртасида бачадон бўйни саратони касаллиги авж оляпти. Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти маълумотларига қўра, дунё миқёсида ҳар йили 370 мингдан ортққ аёллар бачадон бўйни саратони биринчи бор қайд этилади, улардан 190 минга яқини эса ушбу касаллик оқибатида вафот этади. Бутун дунёда бўлгани каби республикамизда ҳам бачадон бўйни саратони барча ёш қизлар ва аёллар ўртасида ҳам кенг тарқалгани ҳақидаги маълумотлар мавжуд.

Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти берган маълумотларга қараганда, Ўзбекистондаги аёллар орасида саратоннинг бу тури тарқалиши буйича иккинчи ўринда туриши ва у сабабли келиб чиқадиган ўлим ҳолатлари буйича учинчи ўриндалигига қарамай, бу борадаги хабардорлик даражаси пастигича қолмоқда, айниқса, қишлоқ аёллари орасида. Бу муаммоларнинг олдини олиш мақсадида соҳа мутахассислари томонидан ўқувчи аёллар ўртасида тиббий кўриклар ўтказилиб, касалликнинг эрта босқичларида ташхис қўйиш ва олдини олиш буйича чора-тадбирлар ишлаб чиқилган бўлсада, айрим ота-оналар ўсимир қизларини тиббий кўрикдан ўтказишга рози бўлмаётганлиги катта муаммо. Аслида бугун қизларимизни кўз қорачуғидай асраб-авайлаб, саломатлигига эътибор қаратиш ниҳоятда муҳим вазифа эмасми?!

Шахноза ОЧИЛОВА, “Адолат” СДП Марказий аппарати бўлим бошлиғи

МУЛОҲАЗА

Ҳаётимизни маънавият, маърифат ва маданият деган бир-бирига чамбарчас боғлиқ бўлган олий кадриятларсиз тасаввур қилиш қийин. Булар розолат, қабоҳат ва ҳалокатга қарши калқон бўла оладиган тараққиётимиз мезонидир. Бусиз ҳар қандай жамият таназзулга учраши турган гап.

ОЛИЙ КАДРИЯТЛАР

ТАРАҚҚИЁТИМИЗ МЕЗОНИ

Олам яралгандан бери инсоният ўз маънавияти орқали оламни англашга интилган, англаш учун эса маърифатга сунган ва ҳар қандай орқали юксак маданиятга эришган. «Дунёдаги ҳар қандай халқнинг айтаётган қўшиғини эшитиб, бу халқни қандай идора этиш мумкинлигини айтиб бераман!», деган эди бир пайтлар хитой файласуфи Конфуций.

Ўтган асрдаёқ Европага ўз баҳосини бериб: «Ёшлик чоғимда мен маданият бешиги бўлиш Европа пешонасига ёзилган, деб астойдил ишониб юрардим. Лекин бугун ҳаёт билан видолашаётган кунларимда бу ишончим йўқолди...» деган эди. Шарқнинг бой тарихи ва ўзига хос тарбия услуби бор. Қадимий анъаналарини кўз қорачуғидай асраб келаётган Япония ва Жанубий Корея ривожланишининг юқори босқичига эришганлиги ҳаммага аён. Амалда биз ҳам тарбиянинг шарқона услубидан фойдалансак, улардан-да юксакроқ марраларга эришамиз.

Бугунги ёшларимиз қандай қўшиқларни куйлашати ва қулоқ тутаятган ғанимларимиз қандай орқали юксак маданиятга эришганлиги қизиқтирмайди. Уларни бузиб, сотиб манфаат кўрсалар, бас. Истироҳат боғлари, сув ҳавзаларининг аҳамияти йўқ. Фикру хаёллари фойда келтирадиган жойларни ўзлаштириб олишда. Бу ватанпарварлик туйғусининг сўниб, нафсага эрк берилганлигидан нишона.

Мамлакат Президенти ташаббуси билан жорий этилган ижодий-маданий масалалар бўйича тарғиботчилар мактабларда ёшларни ижодкорликка ундовчи ва давлат сиёсатини халққа етказадиган куч сифатида фаолият бошлаганига кўп бўлгани йўқ. Лекин натижалар ҳозирдан сезилмоқда. Менимча, тарғиботчи Маънавият ва маърифат марказлари орқали моддий таъминланадиган сиёсий куч сифатида барча давлат муассасалари, айниқса, хусусий тармоқларни ҳам қамраб оладиган умумдавлат даражасидаги армияга айланиши зарур. Чунки хусусий тармоқлар кейинги пайтларда сиёсий-ижтимоий, маданий-маърифий ҳаётдан мутоқачетда қолмоқда. Уларни руҳлантирадиган, сиёсий-хуқуқий онгини оширадиган, маънавий-маърифий дунёқарашини шакллантирадиган тадбирларга жалб этиш керак. Бундан ташқари маънавий-маърифий ва маданий тадбирлардан узилиб қолган маҳаллалар аҳли билан яқиндан алоқа боғлаб, уларни ижтимоий фаол ҳаётга жалб этиш керак. Яқинда қишлоқ оқсоқолларидан бири менга: «Қани энди, маданият саройимиз тезроқ таъмирдан чиқса-ю олим уламолар, шоиру ёзувчилар, хонанда-ю актёрлар билан учрашиб, кўнглимизни ёзиб, маънавий озуқа олсак!» деб қолди. Мен у кишига қарата: «Аббатта, ўша кун келади!» деб ишонтирдим.

Эркинлик ижодкорликка, яратувчанликка, тадбиркорликка ярашади. Эркинлик умумманфаат йўлида айтадиган ҳақ сўзга ярашади. Чин маънаводаги маънавиятга, маърифатга ва маданиятга қарши турган кучлар бизнинг шиддат билан салбий томонга ўзгартириб бораётганимиздан хурсанд. Қадрият аталмиш тушунчани издан чиқариш билан улар инсониятни таназзулга томон етаклайдилар ва охир-оқибат жирканч мақсадларига эришадилар.

Мени ўйга толдирадиган яна бир жиҳат инсон феълининг ўзгариши. Кун-кеча мум тишлаб, арзи-ҳолини кимга айтишни билмай турган баъзи зотлар эркинлик берилгани, кўксига ҳурлик шабадаси тегиши биланок, оғзига келган гапни гапириб, кўнгли тусган ишни қила бошлади. Миллий руҳдан йироқ бўлган бундай

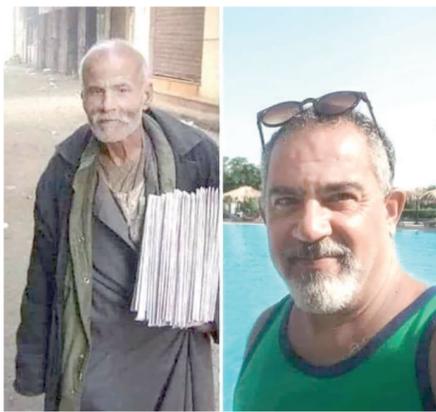
Сиёбат бозоридан инсониятни залолатга бошловчи «маънавият», хурофотга етакловчи «маърифат», таназзулга элтувчи «маданият» текинга тарқатилади, уларнинг тарқалишига ҳисса қўшганлар эса рағбат олади. Бугунги кунда биз билан ёнма-ён яшаб, бир ҳаводан нафас олиб, бир ариқдан сув ичиб, бир майини бўлишиб турган ҳамюртларимиз, миллатдошларимиз орасида: «Маънавият нимага керак? Нима учун унга давлат ҳазинасидан маблағ сарфланади?» деб турган фарбнарастлар ҳам, афсуски, бор. Худди шунингдек, маънавият, маърифат ва маданиятимишни инкор этиб, бизга ёт бўлган услублар билан омманни ортидан эргаштирадиган кучлар етарли.

Ҳинд адаби Робиндранат Тагор

Ибрат

У С Т О З

Лондон қироллик шифохонасининг юрак касалликлари бўйича маслаҳатчиси доктор Зиё Камолддин 15 йиллик сафаридан сўнгра Ироққа қайтди. Унинг ташрифи муносабати билан ташкил қилинган кечада қатнашиш учун залга кирмоқчи бўлганда эшик олдида газеталарини йўлакка ёзиб қўйган катта ёшли газета сотувчисига кўзи тушди. Зиё Камолддин қарияга қараб бир он туриб қолди-да, сўнгра ичкарига кирди. Анжуманда доктор Зиё Камолддинга медаль топшириш учун саҳнага таклиф қилишганда доктор ўрнидан туриб ташқарига чиқиб кетди. У газета сотувчи қарияни қўлидан тутиб, ичкарига чорлади. Ҳамма ҳайрон эди. Қария докторга: «Қўлимни қўйиб юбор, болам, нега мени ичкарига тортаясан?!» - деди. Доктор: «Илтимос, мен билан юрина!» - дея сотувчини ичкарига чорлади.

Қария докторга қаршилик қилмасдан ичкарига кирди. Докторнинг кўзларидан ёш қуйилар эди. Докторнинг йиғлаётганини кўрган қария ажабланиб сўради: «Ўғлим, сенга нима бўлди? Нега йиғлаясан? Доктор индамасдан қарияни саҳнага олиб чиқди. Ҳамма ҳайрон эди. Шунда доктор қарияни кучоқлади ва сўради: «Устоз Халил! Мени танимадингизми? - Йўқ, танимадим, болам. - Мен шоғирдиниз Зиё Камолддинман. Менга бошланғич таълимни сиз бергансиз. Сизнинг шижоатлантиришингиз сабабидан мен шу даражага эришдим. Устоз шоғирдини таниб, уни кучоқлади. Зиё Камолддин ўзига аталган медални олиб устоз Халилнинг кўксига тақиб қўйди ва ўтирганларга деди: «Аллоҳга қасамки, булар эҳтиромга лойиқ инсонлар. Биз уларни эътиборсиз қолдириб орқада қолдик, таназзулга юз тутдик. Уларнинг ҳақини зое қилдик, ҳурматини жойига қўймадик. Уларни муносиб тақдирламадик. Бу киши бизга Бағдодда бошланғич босқичда араб тилидан дарс берган устозим Халил Али бўладилар!»

Акс-садо

«НУР ИЧРА ЗУЛМАТ»

ГАЗЕТХОНЛАР
МУҲОКАМАСИДА!

Ха, минг афсуски, бугун китобга муносабат яхши эмас. Токи ҳокимликларда Жамшид каби ходимлар бўлиб, улар кунинга 21 марталаб тадбир ўтказар экан, ахвол ўнгланишига шубҳа бор. Китобни муаллифдан (хатто, совға тарқасида) қабул қилишни хохламаслик, кейин эса олганда ҳам бир четга улоқтириш... мана, сизга зулмат-зимистон! Демак, ҳокимлик ходимларининг ўзлари қоронғилик қаърида! Бошқалардан нимани кутиш мумкин? Китоб узатишдан қўлни қайтариш, бу – мутолаани хохламаслик. Улар вақти йўқлигини рўқач қилиб, ўқимаса, тадбирбозлик билан шугулланаверса, эртанинг ёшларнинг келажаги нима бўлади? Ҳозир катталар ўқимаяпти-ю, ёшлар китоб оларини қўлига?

Телевидение орқали бериладиган китобхонлик танловларини кузатиб бораман. Китоб ўқитилганлар бор, аммо улар бармоқ билан санарли. Айримлар эса кўзбўямачилик қилади, муайян китоб ҳақида берилган саволга гапни айлантириб жавоб беради, билмайман, демайди, ўқигани ҳам аннотация ва тезислардан иборат, холос. Тўрт-беш йил олдин китоб дўконлари бирмунча кўпайиб қолган эди, бироқ Ҳаким Сатторийнинг мақоласини ўқиб, бутун бошли туманда битта китоб дўкони йўқлигидан ёқамни ушладим. Бу қандай бедоҳлик?

Муаллиф тўғри бонг уряпти: кўзимизни очайлик, китоб ўқийлик, мутолаа орқали зулматдан чиқайлик, азизлар! Акс ҳолда бу бизга, сизга, барчамизга қимматга тушади.

Анвар НАМОЗОВ,
Ёзувчилар уюشمаси аъзоси, ношир

Саҳифаларида маънавиятга доир, умуман, бугунги кун учун долзарб мавзуларда мақолалар бериб бораётган, муштарийларнинг сеvimли газетаси «Адолат»да эълон қилинган «Нур ичра зулмат» мақоласини қизиқиш билан ўқиб чиқдим. Аввало, мақоланинг сарлавҳаси диққатимни тортди. Одатда, зулматни парчалаб, ёруғликка йўл очган нур хар доим улуглаб келинади, энди эса ҳамма ёқ нурафшон: иқтисодий ислохотлар авжида, баян-балад бинолар қурилаяпти, аммо бир пайтлар ҳамма ёққа нур таратган маскан бугун зулмат қўйнида! Яъни кутубхоналарнинг чироғи ўчган, китобхонлик урфдан чиққан. Бунақада бизни нималар кутаяпти?

Мақолани ўқиб бўлгач, қаттиқ изтироб ичда қолдим. Унда ҳеч нарса бўрттирилмасан, нима бўлса, шу ёзилган. Ҳақиқатан, эндиликда китоб ҳақида гапирш қолоқлик (ёуё компьютеру телефони тушунмайдиган), китоб кўтариб юриш эса аҳмоқликдек туюлиб қолди (бундай ҳолат, афсуски, фақат бизда эмас, бутун дунёда кузатилаяпти). Майли, ҳар бир давлатнинг ўз тараққиёт йўли бордир, аммо дунёга таълим берган боболарнинг бузунги авлоди китоб ўқимаслиги кечириб бўлмайдиган ҳолдир.

Бундай ҳолатнинг юзага келишига кўплаб сабаблар бор. Аввало, китоб, китобхонлик етарлича тарғиб қилинмаяпти. Бир пайтлар хондоннинг бегази – китоб терилган жавонлар бўларди. Бугун эса ялтироқ чинчилар тахланган кутубхона кўз уйнайди. Ахир ҳар бир оила ўзида кичик кутубхона ташкил қилиб қўйса, ким уришди? Ёки дагиллама тўйхоналарнинг кириш айвонида махсус китоб жавонлари қўйилиб, уларда миллий қомусимиздан тортиб, энг нодир асарлар териб қўйилса, ҳеч кимнинг асакаси кетмайди.

Мен емакхонларда, тўйхоналарда, бошқа жамоат жойларида китоб тўла жавонлар қўйилиши китобни тарғиб қилишининг энг яхши йўли, деб ўйлайман. Ош тортилгунча ёки ора-сира китоб олдида суҳбатлашиб, унга бир кўр кўз ташлаб қўйган киши ҳали дунёда китоб борлигини, ҳали ҳам у ёъзозда эканини ҳаёлининг бир чеккасидан ўтказар, балки маърифат истагидаги қалбига таскин олар. Балки бир лаҳзалик таассуроти уйда жажжи кутубхона ташкил қилишга туртки берар. Ҳар ҳолда, кўз кўриб турса ҳам кўнгли истаги таскин, қаноат олади-да.

Биродарлар, келинг, уйимизга келган меҳмонга бойлигимиз қатори оилаий кутубхонамизни кўрсатиб мақтанадиган бўлайлик. Ахир «Билгани зўр бирни енгади, билими зўр мингни енгади», деган сўзлар бекор айтилмасан. Қолаверса, ҳар жиҳатдан тўқис турмуш тарзини таъминлаш китоб етишимай қолмасин.

Болта КАРИМОВ,
Қарши давлат университетининг катта ўқитувчиси

«Адолат» СДП Сиёсий Кенгаши Марказий аппарати «Ўзбекистонда хизмат кўрсатган врач», Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси академиги, тиббиёт фанлари доктори, профессор, партияимизнинг ташаббускори, жонкуяр фаолимиз Тургунўлат ДАМИНОВ вафоти муносабати билан оила аъзоларига таъзия билдиради.

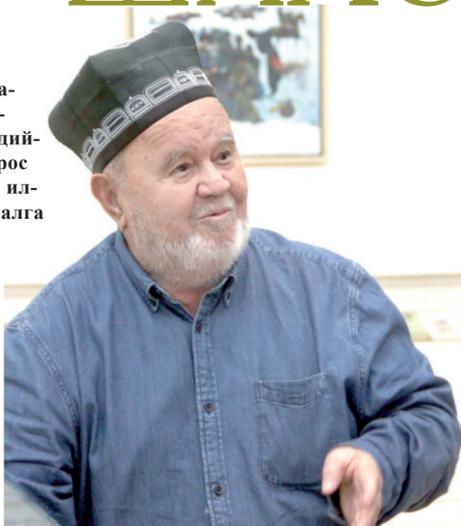
14 февраль — Захириддин Мухаммад Бобур таваллуд топган кун

"Бобур дилбар шахс, Уйғониш даврининг типик ҳукмдори, мард ва тадбиркор шахс бўлган. У санъатни, адабиётни севган, ҳаёт нафосатидан лаззатлана билган. Бобурнинг Ҳиндистонга келиши тўғрисида буюк ўзгаришлар содир бўлди, ҳаётда, санъатда меъморчиликда ва маданиятнинг бошқа соҳаларида ўзгача ўзгаришлар юз берди".

Жавоҳарлаъл НЕРУ

Дунё нигоҳидаги ДИЛБАР ШАХС

1992 йилнинг февралда таъсис этилган Бобур халқаро жамоат фонди тарихимизни тиклаш, маънавиятимизни янада юксалтириш, заминимиздан етишиб чиққан буюк аждодларимиз хотираларини абадилаштириш, улар қолдирган бой илмий-маданий мерос намуналарини излаб топиб, Ватанга олиб келиш ва илмий истеъмолга киритиш каби хайрли ишларни амалга ошириб келмоқда.

Зокиржон МАШРАБОВ, Бобур халқаро жамоат фонди раиси

Биринчидан, амалий-меъморий "Бобуршунослик" бўйича Андижон шахрининг Боғишамол даҳасида 1992 йил ташкил қилинган Бобур боғида, истироҳат боғларига қўйилган анъанавий ва замонавий талаблар асосида ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш каби бунёдкорлик ишлари олиб борилмоқда. Ундаги Захириддин Мухаммад Бобурга қўйилган ҳайкал, "Бобур ва жаҳон маданияти" ва "Андижон шаҳарсозлик маданияти тарихи" музейлари, шоирнинг қабр-мақбараси комплекс бинолари, маънавият маркази, обсерваториянинг бунёд этилиши Бобур сиймоси ва шаънини юксалтиришга хизмат қилмоқда. Бобур боғида ҳар йили Бобур таваллуди куни илмий-амалий конференция ва маданий ҳордиқ чиқариш концертлари мунтазам ўтказилади. Ҳар 5 йилда Бобурга бағишланган халқаро анжуманлар ўтказилиб келинмоқда.

Бобур номидаги халқаро илмий экспедицияси фонд таъсис этилган кундан ҳозиргача 30 мартаба чет элларга сафарлар уюштириб, дунёнинг 30 дан зиёд давлатларидаги университет, музей, кутубхона, илмий марказлар ва шахсий коллекцияларда бўлиб, Темур ва теурийлар, Бобур ва бобурийлар асарлари ва улар ҳақидаги 20 дан зиёд тиллардаги китоб ва қўлёзма асарлар Ўзбекистонга олиб келиниб, Андижондаги "Бобур ва жаҳон маданияти" музейига топширилди ва илмий истеъмолга киритилмоқда.

Ана шулар орасида "Хатти Бобурий" билан битилган Қуръони каримнинг Машҳад шахридаги Имом Ризо мажмуасида сақланаётган нусхаси, Бобур кулётининг Техрон шахрининг Гулистон музейида сақланаётган нусхаси, "Бобурнома"нинг 1857 йилги Қозон наشري (Николай Ильминский), "Бобурнома"нинг "Саларжанг" музейида сақланаётган Ҳайдаробод нусхаси ва бошқалар алоҳида ўрин тутлади. Айни пайтда чет элларда Темур ва теурийлар, Бобур ва бобурийлар ҳақида ёзилган Анна Флора Стилнинг "Тож кийган дарвеш", Вильям Рашбуруннинг "Ўн олтинчи аср бунёдкори", Румер Годеннинг "Гулбадан", Ҳарольд Ламбонинг "Бобур — йўлбарс", А.Коргарнинг "Темурийлар", У.Эрскиннинг "Эрон ва Бобур", Хондамирнинг "Ҳабиб ус-сияр", "Хумоюн Эронда", "Хумоюннома", "Тарихи Рашидий", "Тарихи Ҳассан", "Меҳри Нимрўз", "Тарихи фаришта", "Тарихи алфи", "Тузуки Жаҳонгири" каби китоблар ҳам олиб келинди.

Чет эллардан келтирилган 400 дан ортиқ асарлар Ўзбекистонда бобуршуносликнинг янада ривожланишига асос бўлиб, уларнинг энг муҳимлари илмий истеъмолга мунтазам жалб этилмоқда, олимлар улар устида ишлаб илмий тадқиқотлар яратишмоқда, ўзбек тилига ўгиришмоқда.

Ўзбекистон ва жаҳон бобуршуносларидан 20 киши халқаро Бобур мукофотида сазовор бўлдилар. Булар орасида академик Азиз Қанонов, профессорлар Саидбек Ҳасанов, Абдулла Аъзамов, чет эллик олимлардан япониялик Эйжи Мано, мисрлик Мажад Махлуф хоним, ҳиндистонлик Қамар Раис, озарбайжонлик Раимз Аскер, афғонистонлик Шафика Ерқин ва бошқалар бор.

Бобур фонди ўзбекистонлик олимларни Бобур ва бобурийлар ҳақида илмий тадқиқотлар яратишга даъват қилиб келмоқда. Фонд белгиси билан Сайфиддин Жалиловнинг "Бобур ва Юлий Цезарь", "Бобур ҳақида ўйлар" китоблари, Азиз Қаноновнинг "Захириддин Мухаммад Бобур" ва Саидбек Ҳасанов билан "Бобур ижодиёти" монографиялари, Комрон Мирзо "Девони" илмий наشري, Шоҳ Ғариб Мирзо девони, "Бобурнома"нинг мукамал наشري (Саидбек Ҳасанов), "Бобурнома" миниатюралари, Ансориддин Иброҳимовнинг "Бобурнома — буюк асар", "Бобур ижодиётидаги ҳиндча сўзлар" монографияси, "Бобурнома"нинг қисқача изоҳли луғати (Фатҳиддин Исҳоқов), З.Машрабов ва С.Шокаримовнинг "Асрларни бўйлаган Бобур", Бобурнинг "Ғарибинг андижонийдур" девони, Мужизийнинг "Муסיқа тарихи", "Бобурнома" ва

"Тарихи Рашидий"нинг рус тилидаги тузилган ва тўлдирилган нашрлари амалга оширилди.

Хайридин Сулонов "Бобурийнома", Қамчибек Кенжа "Ҳинд сорига", "Буюклар изидан", "Андижондан Даккагача", "Андижондан Боғдогача", "Бобурийлардан бири" сафарнома-романларини яратдилар.

Халқаро миксдаги ва Ўзбекистондаги илмий ютуқларни назарда тутган ҳолда Бобур юртида "Бобурнома энциклопедияси"нинг яратилишини бобуршуносликнинг навбатдаги йирик ютуғи, деб айтиш мумкин.

Республика Олий Мажлис Кенгашининг "Буюк аждодларимизнинг Ўзбекистон ҳудудидан ташқарида дафн этилган жойларини аниқлаш ва ободонлаштиришга доир чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори билан фондими фаолияти маъқулланган. Ушбу қарорни бажариш мақсадида Навоийнинг устози, ўзбек мумтоз шоири, мавлоно Лутфий қабр-мақбараси Ҳирот шаҳри яқинидаги Деҳи канорда топилиб, қайтадан бунёд этилди. Ҳозиргача мамлакатимиз ҳудудидан ташқарида дафн этилган Мухаммад Хоразмий, Аҳмад Фарғоний, Абу Наср Форобий, Алишер Навоий, Ҳайдар Мирзо, Али Қушчи, Султон Хусайн Бойқаро, Бобораҳим Машраб, Камолдин Бехзод ва бошқа буюкларнинг харобага айланган қабр-мақбаралари аниқланди, ободонлаштириш бўйича лойиҳалаш ишлари амалга оширилди.

Бобур халқаро жамоат фондининг ташаббуси ва ҳомилигида ЎзФА Археология институти билан 20 йил давомида олиб борилган илмий-археологик тадқиқотлар Бобур Мирзо туғилган кўҳна Андижон шаҳри шаҳарсозлик тарихининг 2500 йиллигини исботловчи ашёвий топилмалар билан янгилаштириш андижонликлар учун жуда қувончли ҳодиса бўлди. Тарих фанлари доктори Боқижон Матбобоев бошчилигида "Древний и средневековый Андижон" китобининг эълон қилиниши ва "Андижонни қадимий ва ўрта аср тарихи" номли янги китобининг нашр этилиши Бобур халқаро жамоат фондининг ва ЎзФА Археология институтининг кўп йиллик меҳнатининг янгиликларга бой қувончли самараси бўлди.

Охириги йилларда Бобур халқаро илмий экспедицияси сафарлари йўналишида Россиянинг Челябинск шаҳрининг Варна районидаги Соҳибқирон Амир Темур томонидан қизи учун XIV асрда қурилган мақбаранинг топиллиши, мўйулар босқинидан Россияни озод қилишда улкан ҳарбий қароргоҳнинг Соҳ ва Кондурча дарёлари соҳилидан, шунингдек, Зарафшон дарёсининг юқори қисми соҳилларида Бобур Мирзо томонидан ёзиб қолдирилган яна тўртта тошбитикларнинг топиллиши экспедициямиз аъзолари олиб бораётган илмий изланишлар самарасидир.

Халқаро экспедициялар ўз фаолияти давомида ўзлари бўлган жойларда Темур ва теурийлар, Бобур ва бобурийлар, буюк аждодларимизга алоқадор қадимжоларда бўлиб, 25 дан ортиқ видеофильмлар яратишди. Улар мунтазам марказий ва вилоят телевидениелари орқали оммага намойиш этилмоқда.

Хулоса қилиб айтганда, Захириддин Мухаммад Бобур илмий меросини ўрганиш изчил давом этмоқда.

Тўйхат

Айтишларича, баланд-баланд тоғлар тепасида "алиқўнғирок гул" деган гул ўсар экан. У ўзидан шундай ҳарорат чиқарар эканки, атрофидаги қорлар ҳам бу тафтидан эриб кетар экан. Натижада бошқа ўсимликлар ҳам ундан улги олиб, баҳорнинг келиши тезлашар экан. Менинг назаримда, хозир ҳикоя қилмоқчи бўлган устозим ана шундай инсонлардан бири, унинг шу заминга, юртдошларига меҳри шунчалик кучлики, бу меҳрдан дунё ранг ва куч-қувват олади.

Шундай яшар одатда одам...

Зеро, мутахассислар ҳисоблашича, одам боласида 700 дан ортиқ эзгу хислатлар бор экан. Агар инсон шу фазилатлардан беш-олтитасини ўзига абадий йўлдош қилиб ола билса ҳам, ҳаёти нуру зиёга тўлади. Чунки дунё яхшилар билан обод, Зеро, ҳар бир инсон ўзи кўрган яхшиликларни бошқаларга ҳам улашади, чор атрофдан улги олади, кимлардандир ибрат олиб яшайди ва бу фалакнинг азалий қонуниятларига айланган.

Шукри, мен ҳам ўз ҳаётимда яхши устозларга кўп учрадим, улар билан ҳамнафас бўлиш асосида қалб жавҳарининг аслида ёвузликлар олдида бўлинмаслигини, ҳар ким ўзи ҳавас қилган, севиб ардоқлаган тамойиллар асосида яшаса, ҳаётини топадиган асосий таскин шу эканлигининг гувоҳи бўлдим. Устоз Тоштемир Турдиевни ҳаётимда учраган яхшилардан бири, қадри баланд устоз эканлигини алоҳида эътироф этгим келади.

Мен ҳам, устоз Тоштемир ака ҳам тоғлар бағридаги Вахшивор кенгликларидан улғайганмиз. Ёшлик йилларимдан буён устозни ҳамқишлоқларим "бизнинг қишлоқдан чиққан катта одам, биринчи олимлардан бири", деб таърифлашган. "Тирик олим қандай бўлар экан-а", деб қизикар эдим. Шу боис ёшлик йилларимдаёқ устозни йўқлаб хузурига отам билан борганман. Илк шеърларимни кўрсатиб, маслаҳат ва ўғитларини олганман. Қарийб ёшлик йилларимдан буён устознинг эл ободлиги йўлидаги тинимсиз меҳнатини, Сурхон тарихи ва маданиятини, маънавий тафаккури ҳамда адабиётини янада камол топтиришдаги заҳматларининг гувоҳи бўлиб келаялман.

Энг ҳавас қилганим — устоз ҳақиқий ватанпарвар одам. Қаерда бўлмасин, шу Ватан тарихини, эзгу қадриятларини бошига кўтаради, бизларни ҳам шунга ундайди. Гарчи ўзим мактабни битирган, Тошкентга кетган бўлсам-да, Деновга, устознинг хузурига ҳал борганда, у кишининг янги-янги ибратли ишларининг гувоҳи бўламан. У кишининг эзгу ишлари ҳақида одамлардан, ҳамқишлоқларимдан кўп эшитаман. Бир қарасангиз, эринмасдан ойлаб бахшиларнинг ёнида бўлиб, "Алломиш" достонини ёзиб олаётган бўлади, бир қарасангиз, Хожа Аллоуддин Аттор қадимоси ёки Саид Оталиқ мадрасасининг таъмири учун жон куйдираётган бўлади ёхуд шоира Раъно Узоқова ижоди бўйича материал тўплаётган бўлади. Дам Кушон ва Бактрия, Чағонийн тарихини ўрганаётган олимларга ҳамнафас бўлиб, археология билан шуғулланаётган бўладилар. Ҳатто яқин олимми Кото Кюдзонинг ҳам илмий изланишларига йиллаб беминнат ёрдам кўрсатган

лар. Шу билан бирга ўзини устоз тутиб, хузурига келган ёшларга ҳам ўғит ва маслаҳатлар беришдан чарчамайди. Мен ҳам шулардан бири бўлганман.

Устозга ҳавас қилиб, мен ҳам номзодлик диссертациясини химоя қилмоқчи бўлган пайтларимни эслайман. Қўлим жуда қалта эди, яримта штатда ойна жаҳонда ишлайман, тузукрок ойлигим ҳам йўқ. Ана шу кезларда мен, оддийгина илм толибига устоз қўлидан келганича ёрдам жўнатдилар, маънавий-руҳий мадад бериб турдилар. Худога шукри, илмий химоя яхши ўтди. Ҳар сафар Деновга борсам, "шоғирдим келибди" дейдиган устознинг қувончларининг гувоҳи бўламан, илиқ меҳрини хис қиламан. Қийналганимни билиб, қўлимга йўлқира тутганларини миннатдорлик билан эслайман.

Менинг энг кичкина ютуғимдан ҳам қувониб, ташвишим бўлса, ариштига ҳаракат қилувчи, бизни юксак келажакка чорловчи қалби дарё инсон Тоштемир Турдиевдек устозим олдида таъзим қилсам арзийди.

Мен у кишини маънавият жадиди, юртимиз тарихи ва маданиятининг улкан билимдони, маънавиятимизнинг етук нигоҳбони деб биламан. Ўтган йиллар давомида Тоштемир ака метин ирода соҳибига айланди. Оғир ўтган болалик йиллари ҳам, ота-онадан етим қолган кунларида исиниш учун бироз ўтин жамлаганда бошқалардан еган калтаклари ҳам, очлигу кийинчилик кунларида "оши ҳалол" деб кўчада боққан подасининг ҳақини сўраб юрган чўпон боланинг азоблари ҳам, талабалик йилларидаги қийинчиликлар ҳам унинг метин иродасини бука олмади. Қайтанга янада бардошли қилди. Бухоро давлат университетидеги устози Тош-

пўлат Ҳамиддан олган тарбияси ҳам, дўсти Хушбоқ Раҳим билан ўтган ёшлик йиллари ҳам, тош бўлса кемириб, сув келса симириб ўтган онлари ҳам уни янада қувватли ва курашчан қилди. Бугун Деновимизда бир яхшилик, эзгу иш бўлса, кўпинча устознинг ҳиссаси борлигини эшитиб қоламан ва ажабланимайман. Чунки "шундай яшар одатда одам..."

Гарчи бу ерда устоз ҳақидаги сўзларимни мухтасар қилган бўлсамда, аслида, у кишининг бир қалин китоб ёзуғлик эзгу ишларини билар эканман.

Устоз Тоштемир Турдиев Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган маданият ходими, 1997 йили Хушбоқ бахши Мардонакул ўғлидан "Алломиш" достонини ёзиб олиб нашр эттирган. "Фозил Йўлдош ўғли", "Мингбоғ жамоли", "Денов — авлиёлар наари тушган юрт", "Шажара", "Ёш авлодни тарбия қилишда халқ оғзаки ижодиётининг роли", "Алоуддин Аттор — нақбандия тариқатининг йирик намоёниси", "Раъно Узоқова", "Сайланма", "Денов тафаккур чароғлари" каби китоблари дунё юзини кўрган. Юзлаб илмий мақолалари чоп этилган. Тоштемир акани ҳар томонлама барчамизга ўрناк бўла оладиган устозимиз, дессам мулобага бўлмайди.

Ривоятда айтиладики, "Ким билан дўст тутинай?" деб сўраган кишига Саҳл ибн Абдуллоҳ ат-Тустарий ҳазратлари "Илм аҳли билан" дея жавоб берган экан. "Агар сен ғафлат ва жаҳолат зулмати туфайли бир кишини таний олмаётган бўлсан, диққат қил, инсонлар бу кишини устоз ўрнида кўриб, дўстлашмоқдаларми? Агар бу киши бир қомил инсон билан дўст тутинган бўлса, демак, бу киши ҳақиқатан ҳам камолот йўлида бўлган кишидир"... Шу маънода устозимизга эргашганлар асло кам бўлмади.

Шундай инсонлар борки, бир йилда асрга татиғулик ишлар, кашфиётлар, бунёдкорликлар ва эзгуликлар қилиб улгуради. Одамлар бор, шу қисқа умр давомида савоб ишларга қўл урадилар, боқий асарлар яратадилар, илм билан шуғулланадилар, яратадилар, кашф этадилар.

Ҳа, ҳаёт ёниб яшаш учун берилган. Инсон уни ўз фазилатлари, ўз бахти, ўз эзгу ишлари билан безайди. Ва ҳар бир инсон, албатта, ўзига берилган ушбу ҳаётини мазмуни ва бахтли, аниқ бир мақсадни кўзлаган ҳолда ўтказишга ҳақли! Тоштемир Турдиев ана шу ҳақдорликни чуқур тушунган устозларимиздан бири. Устозимизнинг саксон ёши қўтлуг бўлсин. Илоҳим умрлари узоқ, ризқлари зиёда бўлсин.

Гуланом ТОҒАЕВА, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси, филология фанлари номзоди

Хамиша қаҳрамон бўлиш мумкин эмас, лекин хамиша инсон бўлиб қолиш мумкин. ИОГАНН ВОЛЬФГАНГ ГЁТЕ